

אור שולחן השבת

שיעורו השבועי של מורנו
הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א
נשיא רשת מוסדות חינוך 'מעדל אור' ורבה של מעדל העמק

טל"י חיזוק וסיפורי צדיקים במשנת הרב

"יזכיר לו יום המיתה"

כיצד יתכן שזכרון יום המוות יהיה סגולה להתעוררות בתשובה ומאידיך יגרום לריבוי בהנאות חומריות?
ומהי הנוסחה שתביא את האדם לאושר נצחי בשני העולמות?

נמצאנו למדים, כי התרופה החזקה ביותר כנגד היצר הרע, זו התזכורת שהאדם מזכיר לעצמו שיבא יום והוא לא ישאר עוד בעולם הזה, וכי כל העולם הזה על כל הנאותיו ותכולתו הינו זמני וחולף, ובזה הוא מעורר את עצמו להתחזק ולהתגבר במלחמת היצר.

לאור דברי חז"ל אלו נשאלת השאלה, איך קרה שבזמן שעשיו רוצה להביע את הזלזול העמוק שלו בענייני עבודת ה' הנעשית על ידי הבכורות הוא משתמש בנימוק של יום המיתה כמו שאנו רואים בלשון המקרא: "הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת", ובזה מנמק את מכירת הבכורה תמורת לחם ונזיד עדשים, הכיצד? והלא דוקא זכרון יום המוות אמור לעורר אותו שלא לזלזל בעניינים רוחניים!?

סגולה בתנאי

התשובה היא שאמנם זכר יום המיתה יש בו סגולה לפעול על נפש האדם לשוב למוטב, אבל כל זה הינו רק בתנאי שאותו אדם חי בתחושה תמידית שהעולם הזה הינו רק פרודור בפני העולם הבא – הטרקלין. כמו כן שואף ומשתדל אותו אדם להיות בגדר 'שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד'.

לעומת זאת אותו אחד ששקוע בתאוות וכניעה ליצרים, אזי אדרבה, בזוכרו שימיו ספורים, מבקש הוא להספיק עוד ועוד הנאות בעולם הזה, כמה שרק שייך, כפי הרגילות שבפיהם 'אכול ושתה כי מחר נמות'. כשעובד ה' חושב ומתבונן בארעיות העולם הזה, וכאשר הוא שם על ליבו את העובדה שסופו להיפרד מכל נכסיו הגשמיים, הרי שזה גורם לו להתעורר לדביקות בה', והוא מקבל מכך כוחות להתגבר על התאוות והיצרים.

בפרשתנו אנו לומדים בתורה הקדושה על כך שעשיו מכר את הבכורה ליעקב, כמתואר בפסוקים: "וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֵא עֶשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיף, וַיֹּאמֶר עֶשָׂו אֶל יַעֲקֹב הֲלֵעִיטָנִי נָא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אֲנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֶדּוֹם, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכַרְהָ כִּיּוֹם אֶת בְּכֹרְתְךָ לִי".
ביאר רש"י הקדוש את ענין הבכורה: "לפי שהעבודה בבכורות, אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקרב להקב"ה". ממשיכה התורה הקדושה ומתארת: "וַיֹּאמֶר עֶשָׂו הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי בְכֹרָה".

ירגיז יצר טוב

הבה נתבונן בדברי הגמרא המפורסמת במסכת ברכות (ה): "א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר 'רגזו ואל תחטאו', אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר 'אמרו בלבבכם', אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר 'על משכבכם', אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר 'ודומו סלה'".

אותו היצר שיוצרו קראו רע, כפי שמציינת הגמ' במסכת קידושין, לוחם עם האדם מלחמה עולמית, לכן נוקטת הגמרא בלשון 'לעולם ירגיז'. אין זמן בו אנו יכולים לשבת בשלוח ולנוח ממלחמת היצר, אלא אנו נמצאים תמיד בחזית, אנו במלחמה תמידית מול היצר שהינו 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו'.

הגמרא מלמדת אותנו את דרכי וכלי המלחמה. הכלי הראשון הינו – תורה. בראתי יצר הרע - בראתי לו תורה תבלין. אם הניצחון לא הושג ההצעה היא להשתמש ב'כלי מלחמה' הבא: יקרא קריאת שמע. ואם גם זה לא עזר, אזי מוצע ה'כלי עוצמת' במיוחד; זכרון יום המוות.

הגמרא במסכת כתובות (סז): מספר, כי כשמר עוקבא הרגיש שמתקרב זמנו לעזוב את העולם, הוא ביקש שיגישו לו את ספרי החשבונות של צדקה שנתן. הוא בדק ומצא שכתוב בו שהצטברו שבעת אלפי דינרים סינים שנתנם לצדקה, והוא לא היה מרוצה מכך. התבטא מר עוקבא ואמר: 'זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא'. כלומר הדרך בה אני עומד לצאת אליה היא דרך כל כך ארוכה, הדרך אל הנצח, ואילו המזוודה שהכין כדי לקחת ציוד למסע זה הינה כל כך קלילה, כל כך לא מספקת. לא נחה דעתו עד שעמד וחילק מחצית ממונו לצדקה.

למדנו בדברי גמרא אלו עד כמה התעורר אותו צדיק, מר עוקבא, מזכרון יום המוות להידבק בעשיית הטוב.

זה לעומת זה

אך 'זה לעומת זה עשה אלוקים'. כשעשיו הרגיש שהוא עומד בפני שערי המוות והשעות שנשארו לו לחיות הינם ספורות, הוא העדיף הנאה רגעית של לחם ונזיד עדשים לעומת ענייני עבודת ה', זכות הבכורה.

עד כדי כך היתה גדולה הלהיטות של עשיו, כפי שרש"י מבאר בפסוק 'הלעיטני נא מן האדום אדום הזה', שהוא אמר 'אני אפתח את פי ואתה תשפוך את הנזיד לפי, כמו ששופכים אוכל לפה של גמלים'. הלהיטות הגדולה שלו למלאות תאוותו לא נתנה לו אפילו להתיישב עם צלחת וכף כאחד האדם, ולאכול בצורה מכובדת.

כשמתבוננים בזה הרי זה נורא נוראות. הרי מדובר כאן בנכד של אברהם אבינו! בנו של יצחק אבינו! והוא נמצא בכזו שפל המדרגה... הוא מוכן לוותר על אושר נצחי תמורת הנאה רגעית. נורא.

אמנם, בהיות עשיו בנם של האבות הקדושים, לא שייך שיהיה מציאות לפיה הוא לא יאמין בבורא העולם ובכך שהחיבור אליו משפיע שפע טוב על האדם, כפי שאנו לומדים בהמשך הפרשה (פרק כז פסוק לו והלאה) שעשיו כאוב על כך שיעקב לקח ממנו את הברכות, ואז הוא מביע גם צער על מכירת הבכורה, כפי שכתוב: "וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְעַמִּים אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עֲתָה לָקַח בְּרִכְתִּי... וַיֵּשֶׂא עֵשָׂו קְלוֹ וַיִּבֶן".

אמונה הייתה לו. הבעיה הייתה שהאמונה הזו הייתה שכלית נטו. היא

לא הייתה מושרשת בנפש. עשיו לא תרגל את השלטת השכל על התאוות, הוא נכנע לתאוה והיא שלטה בו, וכמו שאומרים חז"ל "רשעים ביד יצרם, צדיקים יצרם בידם".

האושר הנצחי

וזאת יש לדעת ולהפנים, כי האושר בעולם הזה והטוב הנצחי בעולם הבא תלוי בעיקר בדבר זה של עמידת האדם במלחמת היצר וההתגברות על התאוות והיצרים.

על האיש היהודי לעבוד על עצמו שלא יהיה בו שום רצון אחר מעשיית נחת רוח לקדוש ברוך הוא, וכפי שלימד אותנו התנא בפרקי אבות (ב ד) "עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנְךָ... בְּטֵל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ...". על האדם לבטל את רצונו הגשמי, ולהתרצות ברצון ה', והיינו שההשקעה בעשיית טוב תשפיע על היהודי קדושה, וכך שיוכל להתבטל בפני הקדוש ברוך הוא.

למלאות את הימים

על הפסוק "וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לִבְבְּךָ" (דברים ד לט) פירש האור החיים הקדוש, וזה לשונו: 'וידעת - יתן בדעתו היום הידוע שהוא יום המיתה וזהו 'ההשבות אל לבבך' להשיבו אל דרך הטוב והישר, ודקדק לומר לבבך ל' רבים לרמוז לב' יצרים יצר הטוב ויצר הרע', ובהמשך דבריו פירש באופן נוסף: 'עוד ירצה שיזכור לו היום הגדול שהוא יום הדין מה יעשה כי יקום אל וכי יפקוד מה ישיבנו וכמה תגדל חרפתו לפני קהל ועדה עליונים ותחתונים וזהו והשבות וגו'".

אבי זכר צדיק לברכה היה מפרש את הפסוק "רְאֵה אֲנִי נִתֵּן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וְקָלָה", שהקב"ה אומר לכל אחד מאיתנו: 'תתבונן! הנני נותן לפניך את היום. ראה לעשות עם היום הזה טוב ולמלאותו בברכה. ואכן על אברהם אבינו מעידה התורה שכך היה: "וַאֲבֹרְהֶם זֶקֶן בָּא בְּיָמָיו", היינו שימיו היו מלאים בתורה ומצוות.

בידינו הדבר!

כל אחד יכול להפוך את ימיו להיות ימי ברכה, בכך שינצל כל רגע וימלאהו בתורה מצוות ומעשים טובים ואהבת ישראל, בכך נזכה לקבל שפע וברכה, אריכות ימים ושנים טובות, ונעשה נחת רוח לבוראנו ויוצרנו.

לזכות ידידנו הנכבד העומד לימינו בכל עת במסירות נפלאה
מר יעקב יושאי ורעייתו אילנה
לרגל שמחת נישואי הבת הכלה שיר עבי"ג החתן עידן באבי
בשעה טובה ומוצלחת

להאזנה לשיעורי הרב שליט"א התקשרו לקו אור השבת
במספר טלפון 077-261143

לקבלת העלון למייל: orhashabat.r.grossman@gmail.com